

УДК 378.045

DOI <https://doi.org/10.32782/eddiscourses/2025-1-22>

МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО РОЗРОБКИ ПРОГРАМИ ВИБІРКОВОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА ПРОФЕСІЙНИХ КОМУНІКАЦІЙ»

Титикало Володимир Сергійович,

доктор економічних наук, доцент,
професор кафедри організації та економіки фармації,
проректор з науково-педагогічної роботи та економічних питань,
Національний медичний університет імені О.О. Богомольця
ORCID: 0000-0001-9461-5521

Рева Тетяна Дмитрівна,

доктор педагогічних наук, професор кафедри аналітичної,
фізичної та колоїдної хімії, професор, декан фармацевтичного факультету,
Національний медичний університет імені О.О. Богомольця
ORCID: 0009-0006-4804-2113

У статті наведено теоретичні та практичні методи, які дозволяють узагальнювати досвід педагогічного конструкту щодо складових вибіркової дисципліни «Теорія та практика професійних комунікацій» для студентів денної форми 1 курсу фармацевтичного факультету у вигляді чотирьох взаємопов'язаних етапів (підготовчого, теоретико-методологічного, організаційно-змістового та підсумково-корегувального), визначено тематичний план дисципліни та обгрунтовано змістовний, освітній, операційний та підсумково-оцінювальний компоненти.

На першому етапі нами була сформована база вихідних даних та база ресурсного забезпечення, реалізація першого етапу спиралася на особливості організації навчального процесу в Університеті. На другому етапі ми визначалися з принципами проектування, компонуванням мети, розробкою методології тощо. Враховуючи мету введення вибіркової дисципліни «Теорія та практика професійних комунікацій» були сформульовані і завдання вибіркової дисципліни. Організаційно-змістовий (третій етап) включав вибір засобів реалізації задуму, апробацію Програми в умовах навчання. Четвертий етап дав нам можливість проаналізувати реалізацію викладання вибіркової дисципліни «Теорія та практика професійних комунікацій» у реальному освітньому процесі на базі закладу вищої освіти, аналізуючи засвоєння інформаційної складової, тобто перевіряючи знання здобувачів.

Авторами відмічається, що конструкт Програми зосереджується, у першу чергу, на реалізації компетентнісного підходу, тому, першочерговою метою роботи було підвищення рівня освіти здобувачів та студентоцентровість. Узагальнення досвіду розроблення Програми вибіркової дисципліни «Теорія та практика професійних комунікацій» виявило, що у професійній підготовці майбутніх магістрів фармації, важливим виявився дидактичний комплекс інформаційного забезпечення дисципліни, сутність якого – удосконалення змістового наповнення тем практичних занять, створення якісних тестових добірок та ситуаційних задач для тематичного, модульного та підсумкового контролю.

Ключові слова: вибіркова дисципліна, компетентнісний підхід, магістр фармації.

Tytykalo Volodymyr, Reva Tetiana. Methodological approaches to the development of the elective discipline program "Theory and practice of professional communications"

The article presents theoretical and practical methods that allow for the generalization of the pedagogical construct experience regarding the components of the elective discipline "Theory and Practice of Professional Communications" for first-year full-time students of the Faculty of Pharmacy. This is structured into four interrelated stages: preparatory, theoretical-methodological, organizational-content, and final-corrective. The thematic plan of the discipline is defined, and its content-related, educational, operational, and final-assessment components are substantiated.

At the first stage, we formed a database of initial data and a resource support base. The implementation of this stage relied on the specific features of the educational process organization at the University. At the second stage, we determined the principles of design, goal structuring, and methodology development, among other aspects. Considering the purpose of introducing the elective discipline "Theory and Practice of Professional Communications", the objectives of the elective course were also formulated. The organizational-content stage (third stage) included selecting the means for implementing the concept and piloting the Program within the educational process. The fourth stage allowed us to analyze the implementation of the elective course "Theory and Practice of Professional Communications" within the real educational process at a higher education institution, assessing the acquisition of the informational component by verifying students' knowledge. The authors note that the construct of the Program primarily focuses on implementing a competency-based approach. Therefore, the primary objective of the study was to enhance the educational level of students and emphasize student-centered learning. The generalization of the experience in developing the elective discipline "Theory and Practice of Professional Communications" has revealed that in the professional training of future

Master of Pharmacy graduates, a didactic complex of informational support for the discipline plays a crucial role. Its essence lies in improving the content of practical lesson topics, creating high-quality test selections, and developing situational tasks for thematic, modular, and final assessments.

Key words: elective discipline, competency-based approach, Master of Pharmacy.

Постановка проблеми. З нашої точки зору, теоретичні та практичні підходи до конструкту вибіркових дисциплін, які пропонуються студентам I-V курсів фармацевтичного факультету згідно Галузевого стандарту вищої освіти зі спеціальності 226 «Фармація, промислова фармація» для другого (магістерського) рівня є актуальним, оскільки методичні підходи до моделювання конструкту ще не є об'єктом достатньої уваги.

Мета роботи – визначити наповненість змісту вибіркової дисципліни «Теорія та практика професійних комунікацій».

Виклад основного матеріалу. Різнобічна фахова підготовка майбутніх фармацевтичних працівників з часом потребує змін та модернізації, у тому числі і вводом у освітньо-професійну програму кейсів з нових вибіркових дисциплін, які сприяли б зростанню інтересу студентів до фахових дисциплін [1, 2].

При підготовці магістрів фармації на фармацевтичному факультеті НМУ імені О. О. Богомольця викладачі кафедри організації та економіки фармації Університету, у першу чергу, орієнтуються на формування у здобувачів певних фахових компетентностей (ФК 01, ФК 02, ФК 03, ФК 04), які затверджено Стандартом вищої освіти зі спеціальності 226 «Фармація, промислова фармація» для другого (магістерського) рівня.

При педагогічному моделюванні Програми вищезазначеної дисципліни ми зосереджувались на реалізації компетентнісного підходу, тому, першочерговою метою нашої роботи було підвищення рівня освіти здобувачів та студентоцентровість [3, 4]. Нами було прийнято рішення підходити до рішення цієї задачі ступінчасто [5, 6]. На Рисунку 1 наведено послідовна дія наших кроків, а саме:

1. Визначення об'єкту дослідження, формування бази вихідних даних, ресурсів тощо (підготовчий етап);

2. Розробка методології та принципів проектування Програми дисципліни «Теорія та практика професійних комунікацій» (теоретико-методологічний етап);

3. Визначення організаційних механізмів (організаційно-змістовий етап);

4. Апробація педагогічного конструкту (підсумково-корегувальний етап).

На першому підготовчому етапі нами була сформована база вихідних даних та база ресурсного забезпечення. Реалізація першого етапу спиралася на особливості організації навчального процесу НМУ імені О. О. Богомольця, який підпорядковується прагненням нашої держави до Євроінтеграції і кількісною характеристикою цього є введення ЄКТС [3, 4]. На другому етапі (теоретико-методологічному) ми визначалися з принципами проекту-

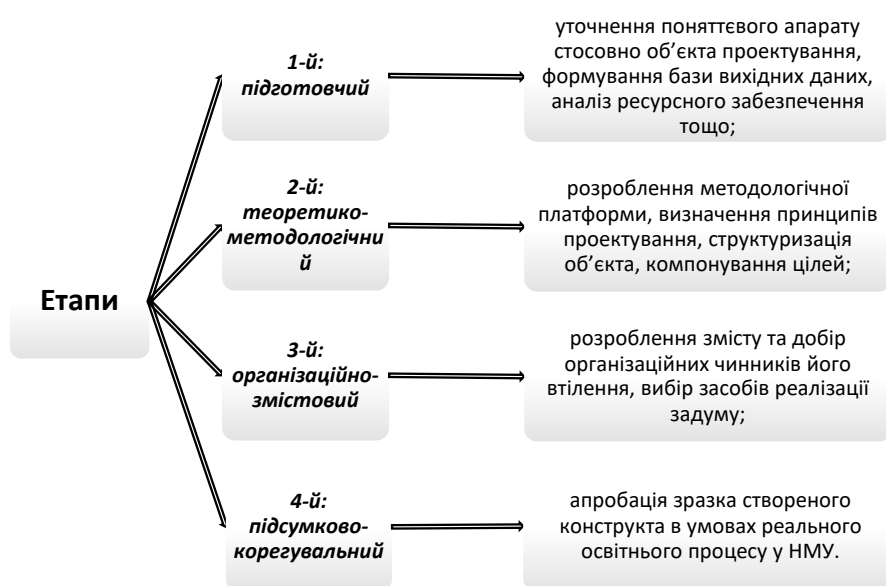

Рис. 1. Етапи моделювання Програми «Теорія та практика професійних комунікацій»

вання, компонуванням мети, розробкою методології тощо. Враховуючи мету введення вибіркової дисципліни «Теорія та практика професійних комунікацій» були сформульовані і завдання вибіркової дисципліни, а саме: формування комунікативних компетентностей майбутнього магістра фармації залежно від робочих ситуації фахового спілкування, набуття професійних знань, умінь та навичок.

Організаційно-змістовий (третій етап) включав, безпосередньо, вибір засобів реалізації задуму, апробацію Програми в умовах навчання.

Програму вибіркової дисципліни «Теорія та практика професійних комунікацій» було укладено відповідно Галузевого стандарту вищої освіти «Фармація, промислова фармація», для денної форми навчання загальна кількість годин – 90, практичних занять 20, лекцій – 10 (Таблиці 1, 2, 3), самостійна робота студента включає в себе 60 годин.

Самостійна робота студента (СРС, 60 годин) рекомендує підготовку до практичних занять та виконання завдань у робочому зошиті, опрацю-

Таблиця 1

Структура вибіркової дисципліни «Теорія та практика професійних комунікацій»

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин, Денна форма			
	усього	У тому числі		
		л.	пз.	с.р.
Тема 1. Основні поняття мовного впливу. Мовний вплив і маніпулювання.	13	2	3	8
Тема 2. Культура, етикет, правила, стиль, особливості та помилки ділового спілкування.	12	1	3	8
Тема 3. Невербальний і вербальний мовні впливи, функції та співвідношення у спілкуванні.	13	1	3	9
Тема 4. Ефективність усної мови, публічні виступи.	13	1	3	9
Тема 5. Сила ораторського мистецтва.	13	1	3	9
Тема 6. Універсальні прийоми ефективної аргументації. Презентація як різновид публічного мовлення.	14	2	3	9
Тема 7. Професійна комунікація та спілкування.	12	2	2	8
Усього годин	90	10	20	60

Таблиця 2

Теми лекцій

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Мовний вплив як наука та ефективність спілкування фармацевта.	2
2	Культура спілкування. Невербальний і вербальний мовні впливи.	2
3	Види публічних виступів та їхня структура. Поведінка оратора в аудиторії.	2
4	Підтримування уваги аудиторії під час виступу. Інформаційний виступ і його особливості.	2
5	Техніка професійної комунікації і тактики спілкування.	2
Усього годин		10

Таблиця 3

Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Основні форми комунікативної поведінки фармацевта. Характеристика та основні поняття мовного впливу.	3
2	Етика ділового спілкування. Етикет керівника і підлеглого. Табу ділового спілкування.	3
3	Функції та види невербальних сигналів. Вербальний мовний вплив.	3
4	Функції публічних виступів та загальні вимоги до них. Способи підготовки до усного виступу.	3
5	Індивідуальність оратора. Підтримування уваги аудиторії під час виступу.	3
6	Правила та способи аргументації. Основні різновиди. Інформаційних виступів та правила їх підготовки.	3
7	Пряма та непряма тактики спілкування. Конфлікт та мовні методи його розв'язання.	2
Усього годин		20

вання практичних навичок, опанування теоретичного матеріалу.

Спробуємо схарактеризувати компоненти (змістовний, освітній, операційний, підсумково-оцінювальний) науково-методичного підходу при розробці Програми.

Змістовний компонент. У процесі розробки ми з'ясували, що найбільш оптимальним є тільки 1 змістовний модуль і на вивчення вибіркової дисципліни «Теорія та практика професійних комунікацій» для студентів денної форми навчання ми пропонуємо відводити 3 кредити, від контролю – диференційний залік. На аудиторну роботу виноситься 7 тем з різною кількістю годин. На самостійну роботу студента відводиться 67% від загальної кількості годин, що, на нашу думку, сприяє розвитку критичного мислення особистості та творчих здібностей, і є, безумовно, метою компетентнісного підходу:

Освітній компонент. У процесі розробки освітнього компоненту, ми спиралась на програмні результати навчання (ПРН 1, ПРН 3, ПРН 4, ПРН 6, ПРН 7, ПРН 9) Галузевого стандарту вищої освіти спеціальності 226 «Фармація, промислова фармація», тому, обрані нами теми, які наведено у таблицях, у першу чергу, розроблені та наповнені дидактичними матеріалами, що допомагають вирішувати актуальні завдання сучасної фармації і майбутній фахівець повинен знати:

- Основи професійного спілкування;
- Засоби спілкування;
- Теоретичні основи і соціогуманітарні аспекти комунікативних практик в фаховій діяльності;
- Специфіку, мету та функції комунікацій у фармацевтичному бізнесі;
- Культуру ділової поведінки.

Операційний компонент Програми вибіркової дисципліни є сукупністю організаційних методів та форм навчального процесу в Університеті, і, на нашу думку, усі вони мають місце (лекції, практичні заняття, самостійна робота) в операційному компоненті Програми. На практичних заняттях ми пропонуємо захищати творчі проекти, влаштовувати дискусії та обговорювати проблемні питання. Допускається використання технічних засобів, пошукових систем мережі Інтернет, електронних баз фармацевтичних корпорацій.

Все це, особливо диджиталізація, з нашої точки зору, сприяє збільшенню мотивації здобувачів, посилює пізнавальну активність та покращує набуття професійних компетентностей студентів.

При роботі над проектом Програми ми вирішили, що для кількісної реалізації компонентів

Програми найбільш доцільними є наведені нижче методи:

1. Організаційні.

1.1. Словесні (традиційні, такі як лекції, тощо).

1.2. Інформаційно-комунікативні (використання диджитал-технологій).

1.3. Наочні та практичні (експеримент, спостереження, розв'язання задач, демонстрація рівнянь тощо).

1.4. Методи індукції та дедукції.

1.5. Репродуктивно-пошукові (різноманітні по складності та самостійності з перевагою СРС).

2. Мотиваційні (дискусії, створення зацікавленості здобувача тощо).

Аналіз *підсумково-оцінювального компонента* дає можливість оцінити очікуваний результат, тобто здобувач вищої освіти має вміти застосовувати спеціалізовані концептуальні знання у сфері фармації та суміжних галузях з урахуванням сучасних наукових здобутків, розв'язувати професійні проблеми і задачі, обговорювати проблемні питання державною мовою, презентувати наукові дослідження і інноваційні проекти, визначати оптимальні шляхи у досягненні цілей. Здобувач повинен вміти користуватись фаховою літературою, виконувати системантичний та статистичний аналіз.

Рівень засвоєння знань здобувачів викладач визначає на практичних заняттях (поточний контроль), підсумковий контроль проводиться на заключному практичному занятті.

Нарешті, четвертий, *підсумково-корегувальний* етап дає нам можливість проаналізувати реалізацію викладання вибіркової дисципліни «Теорія та практика професійних комунікацій» у реальному освітньому процесі на базі ЗВО і зручно це буде робити, аналізуючи засвоєння інформаційної складової, тобто перевіряючи знання здобувачів на поточних контролях.

Оцінка, яку отримує здобувач з вибіркової дисципліни «Теорія та практика професійних комунікацій» рейтинговою.

Робоча навчальна програма з вибіркової дисципліни «Теорія та практика професійних комунікацій» була схвалена на засіданні Центральної методичної комісії фармацевтичного факультету НМУ імені О. О. Богомольця, Протокол № 1 від 28.08.2024.

Висновки. Узагальнення досвіду розроблення Програми вибіркової дисципліни «Теорія та практика професійних комунікацій» виявило, що у професійній підготовці майбутніх магістрів фармації важливим виявився дидактичний комплекс

інформаційного забезпечення дисципліни, сутність якого – удосконалення змістового наповнення тем практичних занять, створення якісних тестових добірок та ситуаційних задач для тематичного, модульного та підсумкового контролю, вироблення чітких критеріїв і показників оціню-

вання результатів виконання самостійної роботи студентів СРС. Вибіркова дисципліна «Теорія та практика професійних комунікацій» розроблена для підвищення комунікабельності та, одночасно, самостійності здобувача, сприяє покращенню інтелектуальної компетентності студента.

Список літератури:

1. Зайцева Г.М., Стучинська Н.В., Лисенко Т.А. Досвід впровадження вибіркової дисципліни «Неорганічні сполуки у фармації» студентам-фармацевтам Національного медичного університету імені О.О. Богомольця. *Медицина та фармація: Освітні дискурси*, 2024. (3), 35–40. <https://doi.org/10.32782/eddiscourses/2024-3-4>.
2. Пельо І., Рева Т., Ніженковська І., Козак Н., Коновалова Л. Тенденції професійної підготовки фахівців із фармації в Україні. *Медичні перспективи*. 2020. № 25 (3). С. 4–8. DOI: <https://doi.org/10.26641/23070404.2020.3.214543>.
3. Положення про забезпечення реалізації права здобувачів вищої освіти на вільний вибір дисциплін в НМУ імені О.О. Богомольця. URL: https://drive.google.com/file/d/1jp4baWp7Eht_wCCKrl_0_A_ojIA19qX/view.
4. Про затвердження методичних рекомендацій з розроблення робочих програм навчальних дисциплін: Наказ НМУ імені О.О. Богомольця від 26 лютого 2020 року № 133. URL: https://drive.google.com/file/d/1X7gENCktQWhXDvtSP_kevIosKxbzAHR/view.
5. Строгонова Т., Стучинська Н. Аналіз розвитку компетентісного підходу в системі вищої професійної освіти України. *Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету*. Серія: Педагогічні науки. 2021. Вип. 3. С. 181–189. DOI: <https://doi.org/10.31494/2412-9208-2021-3-181-189>.
6. Рева Т., Ніженковська І., Стучинська Н., Чхало О. Стан і перспективи розвитку національної вищої фармацевтичної освіти. *Медичні перспективи*. 2020. № 25 (2). С. 19–25.

References:

1. Zaitseva, H.M., Stuchynska, N.V., & Lysenko, T.A. (2024). Dosvid vprovadzhennia vybirkovoi dystsypliny «Neorhanichni spoluky u farmatsii» studentam-farmatsevtam Natsionalnogo medychnoho universytetu imeni O.O. Bohomoltsia [Experience in implementing the elective discipline "Inorganic Compounds in Pharmacy" for pharmacist students of the O.O. Bogomolets National Medical University]. *Medytsyna ta farmatsiia: Osvitni dyskursy*, (3), 35–40. <https://doi.org/10.32782/eddiscourses/2024-3-4>
2. Pelo, I., Reva, T., Nizhenkovska, I., Kozak, N., Konovalova, L. (2020). Tendentsii profesiinoyi pidhotovky fakhivtsiv iz farmatsii v Ukraini [Trends in professional training of pharmacy specialists in Ukraine]. *Medychni perspektyvy*. № 25 (3). S. 4–8. DOI: <https://doi.org/10.26641/2307-0404.2020.3.214543>
3. Polozhennia pro zabezpechennia realizatsii prava zdobuvachiv vyshchoi osvity na vilnyi vybir dystsyplin v NMU imeni O.O. Bohomoltsia [Regulations on ensuring the implementation of the right of higher education applicants to free choice of disciplines at the Bogomolets National Medical University]. Retrieved from: https://drive.google.com/file/d/1jp4baWp7-Eht_wCCKrl_0_A_ojIA19qX/view
4. Pro zatverdzhennia metodychnykh rekomendatsii z rozroblennia robochykh prohram navchalnykh dystsyplin : Nakaz NMU imeni O.O. Bohomoltsia [On approval of methodological recommendations for the development of work programs of academic disciplines : Order of the Bogomolets National Medical University] vid 26 liutoho 2020 roku № 133. Retrieved from: https://drive.google.com/file/d/1X7gENCktQWhXDvtSP_kevIosKxbzAHR/view
5. Strohonova, T., Stuchynska, N. (2021). Analiz rozvytku kompetentisnogo pidkhodu v systemi vyshchoi profesiinoyi osvity Ukrainy [Analysis of the development of the competency-based approach in the system of higher professional education of Ukraine]. *Naukovi zapysky Berdianskoho derzhavnogo pedahohichnogo universytetu*. Seria: Pedahohichni nauky. Vyp. 3. S. 181–189. DOI: <https://doi.org/10.31494/2412-9208-2021-3-181-189>
6. Reva T., Nizhenkovska I., Stuchynska N., Chkhalo O. (2020). Stan i perspektyvy rozvytku natsionalnoi vyshchoi farmatsevychnoyi osvity [State and prospects for the development of national higher pharmaceutical education]. *Medychni perspektyvy*. № 25 (2). S. 19–25.